

A pályázat segítségével korábbi kutatásaimat folytattam.

Az előzmények során olyan problémák merültek fel, amelyeknek a megoldásához időigényes munkafolyamatokat kellett elvégezni, illetőleg a feldolgozás teljességéhez szükséges műszeres vizsgálatokra korábban nem volt lehetőségem.

A gyűjtés két szakaszában két különböző típusú, de kezdeti elképzeléseim szerint is egymást kiegészítő anyag állt össze. A nyelvhasználati kérdőív adatai alapján az adatközlők nyelvjárási hátterére is fény derült. Ennek megfelelően a tőlük gyűjtött nyelvi anyag területhez köthető nyelvjárási vonatkozásait, és azok változásait is kutathatóvá tette. Felső-Ausztriában csaknem az egész magyar nyelvterület képviselve van. Ez a tény olyan dialektológiai vizsgálatokat tett lehetővé, amilyenekkel mindeddig a szakterületen nem foglalkoztak.

A kutatás egyrészt a magyar nyelvterület egészét képviselő adatközlőim nyelvében jelentkező magyar nyelvi folyamatok leírására irányult. Vizsgáltam, hogy az adott körülményektől determinált közösségben tapasztalható-e valamiféle nyelvi kiegyenlítődési folyamat, és ha igen, milyen irányba mutat: a standard magyar, vagy annak egy alacsonyabb presztízsű változata felé. Ebben a tekintetben azt tapasztaltam, hogy a nyelvjárás identitást meghatározó szerepe következtében tudatos választása is előfordul a standard ellenében. A döntés azonban nem függ a nemektől: mindkét nemhez tartoznak nyelvjárási kötődésű személyek, de a standardhoz közelítők is. Jelentősebb szerep jut a személy/család magyar nyelvhez fűződő kapcsolatrendszerének.

Az adatközlők nyelvi előélete folytán nemcsak magyar–német, hanem magyar–román, magyar–szláv interferenciák is felléptek. Ezek a magyarnak az indoeurópai nyelvektől való azonos jellegű különbségei következtében egybemosódnak. Ezek az interferenciák a hangpercepcióban és a beszéddallamban is érzékelhetőek és összefüggésben vannak a kibocsátó nyelvjárások legújabb kori történetével is.

Az esettanulmányok során olyan család is a felmérés látószögébe került, amelyben a férj és a feleség más-más vidék szülötte, így családon belül is tanulmányozhatóvá vált a nyelvjárás-keveredés. Itt a családi dominanciák érvényesülése figyelemre méltó: a nyelvi igazodás alapvetően a domináns apa nyelvi sajátosságai felé mutat – ugyanakkor a kisgyermekkorban sokat betegeskedő második gyermek az anya nyelvjárását követi. A nyelvjárási kölcsönhatások azonban egyúttal a nyelvjárásiasság csökkenéséhez, a jellegzetességek elszürküléséhez vezettek.

A német-magyar interferencia-jelenségek körében az egyes hangképzési sajátosságok (kiváltképp az *l*, *r*, illetőleg a magánhangzók közül az *a* módosulásai, a szöveg zeneiségének alakulása mellett, különösen a jellegzetes eldöntendő kérdő mondatok dallamának variációit vizsgáltam. Ezt a szövegek digitalizálása és az elemzendő szakaszok szegmentálása és ábrázolása tette lehetővé. Megállapítható, hogy az adatközlők mindegyikénél előfordulnak a magyarostól eltérő dallamvezetésű mondatok, de ez senkinél sem bizonyult kizárólagosnak. (Meg kell azonban jegyezni, hogy a tanulmányozásához alkalmazható barkochbajátéokra csak az adatközlők egy része vállalkozott, és közülük sem sikerült mindenkiel eredményesen lefolytatni a vizsgálatot.) A fonetikai jellegű témák mellett megvizsgáltam a szókincs alakulását, a kölcsönzések fajtáit (kölcsönszó, részfordítás, tükörfordítás, összetett szó helyett szó szerkezet) és beépülésüket a szövegekbe.

A kutatás jelentős része foglalkozik a névadás kérdéseivel. Ez kifejezetten névtani szempontok mellett (a nevek gyakorisága, névváltozatok, a névöröklés kérdései) a névadás és az identitás kölcsönhatását célozza. A vizsgálat a Felső-Ausztriában keresztelkedettek alapján megállapítja, hogy a névválasztásban a magyar nevek mellett nemcsak német, hanem egyéb nyelvekre jellemző neveket is választottak. A magyar neveket jellemzően az első generáció adja gyermekeinek, a második generáció csak egészen ritkán, és sohasem első névként. A két (esetleg több) keresztnév adása a kettős identitás, a beilleszkedés megkönnyítését is szolgálja.

A kutatás során figyelmet fordítottam az osztrák kisebbség politika alakulására, arra, hogy milyen esélyei vannak a nyelvmegtartásnak a szórványhelyzetben. Ebből a szempontból lényeges változás történt napjainkig 1956-hoz képest. A helyzet romlása nem ritkán vezet arra a gondolatra, hogy a gyerekeket már nem tanítják meg a szülők saját anyanyelvükre, mert ebből az iskoláskorra hátrányt vélnek felfedezni.